

A Bajsai evangélikus Keresztyén Egyházközség története

1. A bajsai evangélikusság élete a letelepedéstől a szervezett gyülekezet kialakulásáig

„A tizenhét század közepe táján néhány száz evangélikus munkás került ide le a haza felsőbb megyéiből s képezi az Úrnak, ezen, akkor még pusztá talajba bevetett magját. Annak csírázása nehéz, de gyökeret verve, kiállja az idő minden zordonságát és üde növésnek indul, fejlődik és gyarapodik, míg kifejlődik két terebélyes fává, melynek árnyékában sok ezer hívő lelki üdülést talál. Az elvetett mustármagból lett két tekintélyes egyházmegye aránylag rövid 140 év alatt, melyekben a hívek folyton és lankadatlanul az evangélikus vallás dicsőségének terjedésén munkálkodnak.” (1)

A Monográfia zárszavából vett idézet rámutat arra, hogyan telepedtek le és szervezték meg hitéletüket az evangélikusok Bajsán. A kezdet nehéz volt, azonban a hit nemes harcát magharcolták az idegen vallású és ajkú népek tengerében.

Az első telepesekben igen erősen élt az evangélikus öntudat. Az új hazában elsősorban a számukra új orthodox (pravoszláv) vallással találkoztak. Viszont itt már honos volt a katolikus vallás is. Ezért a szlovák evangélikusok és a magyar kálvinisták egymáshoz tömörültek. Az együttélés kölcsönhatásának az eredménye az lett, hogy idővel a szlovákok elmagyarosodtak, a kálvinisták viszont beolvadtak az evangélikus közösségbe. Tény, hogy ennek oka a környezet hatása is, a falu földrajzi fekvése: távol van a többi szlovák településtől.

2. Az első telepítés:

A török hódoltság és a Rákóczi-féle pusztító hadjáratok alatt teljesen elpusztult Bajsza királyi kincstári pusztá lett. „Az udvari kamara... hogy a néptelen vidéket ellássa munkáskezekkel, a felsőbb vármegyéből magyarokat, tótokat... telepített ide.” (2)

„A kormányhatóság által eszközölt telepítések vármegyénkben az 1720-as években kezdődtek... Egész helységek telepítése azonban ekkor még nem történt. Az új lakosság ugyanis nem éppen szívesen jött a Bácskaság területére, mert a katonai végvidék fennállása itt a közbiztonságot s a gondtalan élhetést nagyban veszélyeztette. De nem is ölthetett nagyobb arányokat a bácskai telepítés ügye mindaddig, a míg a temesi Bánság telepítése és rendezése folyamatban volt, mi 1718-tól kezdődött s a harmincas években is tartott.” (3) Az első telepesek a Táttra vidékéről érkeztek... mivel nem kaptak elegendő földet, többségük tovább költözött.” (4) A Bajsán maradt telepesek „szlovák evangélikusok és magyar kálvinisták voltak... Joggal feltételezhetjük, hogy az idevaló szlovákság a nagy békési betelepítési mozgalom ágazata a 18. század elejéről. Többségük eredetileg Myjava, Brezova, de sokan Nógrád környékéről származnak. A családnevek: Senicky, Teplicky, Povázansky, Kokavsky bizonyítják ezt.” (5)

3. Az első telepesek vallásos élete

Az 1681-ből származó XXVI. törvénycikkely, valamint az 1691-ben kiadott Explanatio Leopoldina értelmében a protestánsok szabad vallásgyakorlásra való joga igen meg lett nyírbálva. Bajsza nem sorolható az artikuláris helységek közé, mert 1681-ben az említett törvény meghozásakor még pusztaság volt.

Az evangélikusok titokban tartottak istentiszteleteket egy magánházban, a Music utcában. A régi Kancional-ból énekeltek..., később a Tranoscius-ból. Az 1720-as évben tanítójuk is volt, Durkovic, (Gyurkovic) akit később megfosztottak hivatalától, mert nem tudott magyarul és a gyermekeket csak szlovák nyelven tanította.

„Egy házjogilag abban az időben az evangélikusok a topolyai katolikus plébános egyházi fennhatósága alá tartoztak. Durkovic, elkéserevésében az őt ért sérelem miatt, bosszúból denuncialta hittestvéreit a topolyai plébánosnál, hogy jogtalanul és engedély nélkül titokban gyülekeznek az evangélikus istentiszteletekre. A plébánosnak enélkül is tudomása volt róla, de nem akadályozta őket. Durkovic feljelentésére kénytelen volt hivatalosan közbelépni. Egy vasárnap, az istentisztelet megtartása közben rajtakapta őket, vallásos könyveiket elkobozta, és mindnyájuk ellen bűnyádi eljárást indított.” (6)

Az Úrvacsorát évente két alkalommal jöttek kiszolgáltatni a szarvasi lelkészek, éjjel, titokban nagy veszélynek kitéve.

A szarvasi lelkészek ilyen jellegű látogatása először 1722-ben van feljegyezve.

A bajsai evangélikusságnak a továbbiakban is meg kellett harcolnia harcát a szabad vallásgyakorlásért.

A hatalomátvétel után nemsokára II. József császár 1781. október 25-én kiadta az Edictum tollerantiae-t, melynek 18 pontja megadja a protestánsoknak a kívánt vallás szabadságot. Ez a szabadság azonban nem következett be azonnal. A bajsaiak engedélyt kértek a Vármegyétől, hogy saját lelkész hívhassanak meg. 1785. március 7-én értesíti a Helytartó Tanács Bács-Bodrog vármegyét, „hogy Ófelsége méltóztatott az ő külön kegyelméből megengedni a bajsai evangélikus közösségnek a vallásgyakorlást, azzal, hogy a Vármegye tanítása és utasítása, hogy a kapott szabadsággal ne éljen vissza – Sua Majestas comunitati Bajsae augustinam confessionem... privatum religionis exercitium e specialia sine gratie ... concedere dignata sit... Noverit prealibata universitas impetrantes eatenus debite edocere, atque imo eo inviari, ne concessio hoc exertitio quoque ratione abundatur.”

1783-ban a Zákó családtól az evangélikusok imaháznak való telket vásároltak. Ajándékba kaptak később telket lelkészlakás és iskola felépítéséhez, valamint földterületet is a lelkész és a kántor eltartására.

1785-ben hívta meg a gyülekezet első lelkészét Ján Tomka személyében. Ettől az évtől vezetődnek az egyházi anyakönyvek. 1803-ban érkezett Michal Szlamay lelkész.

1804-től 1820-ig Pavel Galovits végezte a lelkészi szolgálatot.

1825-ben Matej Ambrózy vette át a lelképásztori teendőket. 1823-ban az ő idejében tették le a templom alapkövét, felépítették a parókiát és az iskolát.

1825-ben Ján Simsálek követte elődeit a gyülekezet szolgálatában. Befejezte a templomépítést, oltárt épített bele, és orgonával látta el.

Őt követte Stefan Homola lelkész. 1846-1849. Különösképpen az ifjúsággal végzett munkájával tűnt ki.

Az egyházközség hetedik lelkésze Ludovít Babylon volt. 1849-ben hívták meg. 1883-ban halt meg.

Őt követte Matej Kmět. 1884-ben. A hívek mintegy fele ekkor már nem értette a szlovák nyelvet, így a magyar nyelv is szerephez jutott az egyházi életben. 1922-ben halt meg.

Az egyházközség kilencedik lelkésze Kornel Kvas lett. 1925-ben kezdte meg lelkészi szolgálatát Bajsán, mely 1930-ig tartott.

Az orgonát Kovács István orgonaépítő mester készítette Szegeden 1866-ban, melyet saját auto portréjával látott el. A templomépület érdekessége a toronyóra, mely fordítva mutatja az időt, a nagymutató mutatja az órát. A Vajdaságban mindössze 5 ilyen toronyóra található.

1923-ban az egyházközség három harangot vásárolt és 1924-ben új parókiát épített.

1930 körül a gyülekezet taglétszáma 1.300 lélek.

1931-ben kápláni szolgálatra Bajsára kerül Juraj Struharik, aki kilenc havi szolgálat után a Bajsai születésű végzett teológussal, Alexander Hodolikkal kerül megmérettetésre – kit választ a gyülekezet? Hosszas bizonytalanság után Hodolik lelkészre esett a választás, így Struharik elhagyta Bajsát. Hodolik lelkész nevéhez fűződik a templom belső felújítása és javítása. Korai, 1937-ben bekövetkezett halála után Karol Chalupka követte őt a lelkészek sorában.

1938-tól 1949-ig szolgálta a gyülekezetet.

A toronyjavítás és a templomtorony keresztjének felállítása (1957) már Pavel Makan idejében történt. (1956-1959).

Néhány évig kántorok végeztek az egyházközségben felolvasásos istentiszteleteket.

Majd újra váltás következett be a lelkészi állásban, 1969-ben Stefan Valasek került a gyülekezet élére. 1976-ig maradt Bajsán.

1978-ban meghívásra Dolinszky Márta lelkész nő került a gyülekezet élére. 1988-89-ben felépült az új gyülekezeti ház, melyben a lelkészlakáson kívül helyet kapott egy gyülekezeti nagyerem, hittanterem és konyha is.

A gyülekezeti munkáról:

Vasárnaponként és ünnepnapokon rendszeres istentisztelet van a templomban. Csütörtökönként a gyülekezeti nagyeremben Bibliaórákat tartunk.

Ezek az esteken videovetítések és éneklés teszi érdekesebbé az együttlétet.

Minden kedden délelőtt 10 órai kezdettel tartunk hittanórákat a 3. és 4. osztályosok részére. Péntekenként délelőtt 10 órakor kerül sorra az első és második osztályos hittanoktatás, délután 15 órakor az 5. és 6. osztályos hittanoktatás.

Nagy egyházi ünnepeken a gyermekek külön műsorszámmal szerepelnek a templomban, vagy a gyülekezeti teremben. Legutóbb május első vasárnapján esti külön műsor keretében köszöntötték az édesanyákat, nagymamákat. Kiváló lehetőség volt ez a korcsoportoknak megfelelő hitoktatási program bemutatására is.

Az alkalmon a gyülekezet ifjúsága ismertette a nyári táborozások menetét; a foglalkozásokat, bibliai versenyeket, kézművességet, és elénekelték a táborozás legkedveltebb énekeit.

A gyermek és ifjúsági nyári táborozások megszervezése néhány éves múltra tekint vissza. Először sátoztáborozásra, majd katekizációs nyári táborozásra került sor.

A tavalyi Magyar Evangélikus Ifjúsági Tábor témája – Egyház, vagy feyház? – volt.

Június utolsó hetében Bácsfeketehegyen lett megtartva.

Néhány a bibliai témák közül: a reformáció, mint történelmi esemény, Isten kiválaszt és küld, a teli kancsó, templomunk, istentiszteletünk, ünnepeink, az élet rejtett dimenziója.

A programban szerepelnek szakelőadások is; így, prof. Weiss Rudolf történelemtanár előadásai örvendenek nagy népszerűségnek, valamint „az orvos válaszol” című előadás, melyet Dr. Bordás László tart.

Sok játék, sport fűszerezi a napokat.

A kézműves foglalkozások közül a csomózás, a hímzés, a gyöngyfűzés a legkedveltebbek.

Naponta vannak vetélkedők: pld: Bibliai totó, fele sem igaz, most mutasd meg...

A kisebb gyermekek augusztusban táborozhattak.

Néhány alkalommal ökumenikus színezetű is volt a tábor. A részvétel mindenki számára ingyenes.

Nőegyleti tevékenység

A gyülekezet nőegylete évente legalább két alkalommal rendez tea délutánokat szeretetvendégséggel; március első péntekén a Nők Nemzetközi Imanapja alkalmából és októberben, a reformáció emlékűnepe alkalmával.

Évente egyszer szervezi meg a karácsonyi vásárt. A vásár bevételéből az egyházközség rászoruló tagjait támogatja, a vendégek ellátásáról gondoskodik.

Karácsony előtt rendszeresen látogatást tesz a szabadkai Kolevkában, ahol adományaival igyekszik megkönnyíteni a gyerekek életét.

A nőegylet karitatív tevékenységéhez már két éve szervesen hozzátartozik a magyar és a horvát főkonzulátusok által szervezett újévi vásáron való részvétel, ahol tárgyi adományokkal támogatja a nemes célt. Legutóbb egy lélegeztető gép vásárlását a kórház gyermekosztálya számára.

A nőegylet diakóniai szolgálatához tartozik a heti rendszerességgel történő csütörtöki ingyenes vérnyomás és vércukorszint mérés, a gyülekezet nagyeremben, és magánházaknál egyaránt, minden érdeklődő számára, vallási hovatartozásra való tekintet nélkül.

A szolgálat számára rendelkezésre áll a kazettamisszió; a betegek kazettáról hallgathatják a „vigasztaló szavak” című műsort, mely a betegek által leggyakrabban feltett kérdésekre adnak választ: miért én? Meddig még Uram? Stb.

A kazettáról sok ének és imádság is hangzik.

Egyházunknak önálló vallási műsora van vasárnaponként a topolyai rádióban.